

och bläst där ute. Skrev ett par brev och
"sparkade" ut till postkontoret med dem.
Febr. 13. Torsdag. Morgonpromenad till Vikmossen
Skrev en o. annat. Var till ungdomslokalen

Jan Lindgård

Glimtar ur en bygdemans liv

En kort levnadsteckning över Torsten Lindgård
– "Adam Namnlös" – och ett urval av hans texter

Febr. 16. Lagemöte på Lavaras. Agr. Söderström
närvarande och höll föredrag. På kvällen
var det planerat en bilturn (på teater) till
men bilen skojade. Vi fick stanna hem
I stället bjöd Torv Mitts på kippa - och vi
de där härtans trevligt. På natten traska

Breidablick, utfärd 1928

Övermalax uf, Solhem, 1932

För de flesta av dagens Malaxbor är kanske namnet **Torsten Lindgård** eller hans signatur "Adam Namnlös" inte så bekant. Äldre läsare kommer ihåg hans kåserier i Vasabladet på 1970-talet, och någon minns kanske en del av allt det andra han gjorde under förra halvan av 1900-talet.

Den här boken ger en inblick i Torsten Lindgårds livslånga skrivande i olika former och på olika teman, en titt in i den aktiva föreningsvärld han deltog i och en bild av honom själv, den värld han levde i och de tider han skildrade.

Boken inleds med en levnadsteckning över Torsten Lindgård och följs av ett urval av hans artiklar. Händelser, personporträtt, kåserier och inlägg i olika tidningar, främst i Vasabladet, under fem årtionden (1930–1970-talet) återfinns här. Hans engagemang i olika föreningar och förbund, inte bara i hemkommunen Malax utan även i vidare kretsar, återspeglas i hans texter. Skildringar av händelser och personer i Malax ger inblickar i levnadsförhållanden och samhällsutveckling, inte bara i Malax utan även i Österbotten i stort under fem decennier. Texterna är därför både lokal- och regionhistoria.

Jan Lindgård, som skrivit den inledande levnadsteckningen, är brorsonson till Torsten Lindgård och bor i Pargas.

IOGT, Pargas 1933

Krig!

Innehåll

Förord 7

Glimtar ur en bygdemans liv 9

Inledning 11
Barndomen 12
”All vår början ...” 14
”Adam Namnlös” debuterar 17
Idealen formas 18
Det tryckta ordet 23
Det hektiska 30-talet 33
Politiskt ställningstagande 48
Ny hemort och nya tag 55
Krig! 59
Nya tag igen 60
”Adam kåserar” 62
Arvet efter Torsten 63

Texter i urval 65

Större och mindre händelser ur bygdens historia 67

Allt i detta hus 69
Barnskolan 70
Bedrövelsens tid i Malax 72
De röjde ödemarken... 75
Det brinner en eld 77
Ett vårens skådespel 78
Forngraven 80
Glimtar från Malax Åminne 81
Granholms hemmansnummer i Malax 83
Han gick sin väg 86
Hemma hos prästen 89
Jag minns min barndoms bygd 92
Kallgröt och klimpamat 95
Kräk och klappar 97
Malax socken 350 år 98
Och vi pedade 70 mil 103
”Onko sine tarvita” 104
Sekelskiftets Amerika-rush 106
Småhistorier från bygden 109
Så där var det 110

Så åt man brödet 112
Tre februaridagar fordoms 113
Tusentals dagsverken
– och ändock fåfång möda 116
Vi och tjuren Tusse 118
Visdom och folkhumor
i gamla ordspråk 120
Minneshögtid
på krigargraven i Malax 122
Rätt hade Zakeus 124
Viasgränden i Malax 125
Åh, det mjölet 128
Ölsupa och annat 130
Från far till son 132

Större och mindre personligheter ur bygdens historia 137

Pairan 139
Fattigmans väg 141
En backstugusittares dotter 143
Zakeus och de andra 146
Mäster Isak 149
Markus hade det bra 151
Kallades Snor-Erk 153
Gabbel och Mina 155
Den glade Minders 156
Backstu-Hanna berättar 158
Vi minns dr Stolpe 161
Utav så ringa stånd 163
De värker så styggt 165
O, tysta ensamhet 166
Vi minns vördig prosten 168
Smulter-Dank 170
Johan, Maria och Elsa 172
Isak cyklade värst 174
Sevi-Joss – ett original 175
Sådan var Bergpapp 177
Jakopas Israels Brita 179
Originella typer från svensk-
österbottnisk landsbygd 180
Matts från Herrgårds 182
Tunn-Hannes 184
Sådan var Gust 186
Alla möjliga personer 187
Och kyrkherre blev han 189
Greta sköterskan 191
En som hann med allt 193
Tänk att de orkade 195

Isak drivare 196
Vi minns Johanna 198
Malm-Jon 200
Grant vid födseln 202
Gnola och sjunga 204
Vacker är du kvinna 206
Emil och övermakten 208
Hemvävt och hemsytt 210
Anna ser tillbaka 212
Dali-Vill, målare 214
Något extra fint 215
A.G. Rancken – människa och präst 217
Bagar-Kaal i Malax 90 år 220
Björkbacks gård å Båtmans i Malax 221
Bland hantverkare och
    andra yrkesutövare i Malax 223
Den gamla stugan
    – och den gamla kvinnan bakom fönstret 226
Där ordning och skick betyder mest. 227
Elis och vi andra 229
En kvinna av folket. 231
Inhysespojken som sparade
    och blev storbonde i Malax 233
Irene från Lemland 237
Stora starka karlar 239
Så roligt hade man 240
Vardagens hjältar. 242
Hundratrettiofem år 244
Vendla-Adelia hostar 246
Klockarens vidunder 248
Flickor från gränden 249
Uno Fogde – sådan jag minns honom 251
Prosten J.W. Fontell – sådan jag kände honom 253

Nykterhetsrörelsen och några av dess märkesmän 257

Nykterhetssträvandena i Malax 259
Gustaf Liljeström – sådan jag minns honom 262
Herman Ingo – sådan jag minns honom 265
J.A. Rydström – sådan jag minns honom 268
Johannes Wiik i Munsala – sådan jag minns honom 270
Så minns jag Johannes Klockars 273
Bertel Mattsson – idealisten som ej kunde svika 275
Uno Stadius - sådan jag minns honom 277

Förord

”Allt ska man nö buri me ...”

Hur många gånger har inte den tanken slagit mej där jag suttit omgiven av högar med papper, klippböcker, protokoll och fotoalbum. Men minst lika ofta har rotandet gett ännu en pusselbit i bilden av Torsten, min farfars bror. Det har varit en spännande och mycket givande resa, och ”enn jint o slout”.

Egentligen är det Håkan Eklunds fel att jag skrev det här. Hans medryckande entusiasm då han drog kursen ”Gräv där du står” på Åbo Akademis Fortbildningscentral för ett par år sen tände gnistan. Därför går ett stort tack till honom, fågelskådaren, naturfotografen och skribenten med rötter i Kimo.

Ett stort tack går också till Torstens barn, Birgit, Per och Clas, för förtroendet att få skriva deras fars historia. Förutom dessa ett varmt tack till: Malax museiförening för att ni insåg att ”Adam” var värd en skrift, för erhållet bistånd under arbetet och för att ni åtog er tryckandet. Särskilt tack till Leif Finnäs som bidragit med värdefulla synpunkter under arbetets gång, till Göran Strömfors som skött det tekniska och till Gunnel Smulter som skött rättskrivningen! Svensk Österbottniska Samfundet för erhållet bidrag för forskningen. Far och mor som tagit reda på tusen och en detaljer på ”häimsåopona”. Min familj som levat med mej och högar av material under de senaste åren. Tom Karlsson på Åbo Akademis bibliotek för snabbt och kunnigt materialsökande. Anne Bergström, Pargas stad och dito Hembygdsförening för tillträde till IOGT-samlingarna. Börje Sidbäck för material, tips och kommentarer. Alla bidragsgivare som delat med sej av minnen.

I Bodnäs, Pargas, 17.8 2009

Jan Lindgård